

Docentenhandleiding – Wat als het smelt?

Informatie

TV: Tijd van jagers en verzamelaars (prehistorie)

KA: De levenswijze van jagers-verzamelaars

Lesduur: ca 20-30 minuten

Niveau: Onderbouw VO

Leerdoelen

- De leerling beschrijft hoe klimaatverandering invloed had op het leven van rendierjagers.
- De leerling herkent het verband tussen klimaat en migratie in het verleden.
- De leerling legt verbanden tussen klimaatverandering vroeger en nu.
- De leerling ontwikkelt een mening over aanpassing aan klimaatverandering.

Antwoordmodel

Vraag 1

Wat veranderde er toen het warmer werd, volgens de tekst? Noem drie dingen:

Mogelijke antwoorden:

- Het werd warmer
- De toendra veranderde in bosgebied
- Dieren trokken weg of stierven uit
- Rendierjagers moesten andere gebieden opzoeken

Vraag 2

Wat is er anders in het landschap van toen vergeleken met nu?

Toen: toendra / kale vlaktes / koude steppe

Nu: rivieren, landbouwgrond, bossen, bewoond gebied

Vraag 3

A. Wat is de volgorde geweest van de verspreiding van de mens over de wereld?

Volgorde verspreiding mens:

- Afrika → Azië → Europa → Amerika → Australië (varianties mogelijk)

B. Op welke twee manieren heeft het klimaat een belangrijke rol gespeeld bij de verspreiding van de jagers-verzamelaars over onze aarde?

Klimaat beïnvloedde migratie:

- Droogte of kou maakte een gebied onleefbaar
- Ijs smolt → nieuwe routes werden mogelijk (landbruggen)
- Door verschuivingen in regenpatronen werden onleefbare gebieden opeens leefbaar

C. Wat kan een reden zijn geweest voor jagers-verzamelaars om te vertrekken uit een gebied?

- Gebrek aan voedsel of water
- Dalende temperatuur / gevaar door klimaat
- Nieuwe routes zijn opeens mogelijk door klimaatverandering

Vraag 4

Stelling: "Als het klimaat verandert, moet de mens altijd mee veranderen"

Stelling-discussie: Antwoorden verschillen.

Let op argumentatie: aanpassen, vluchten, overleven, technologie.

Vraag 5

Wat verandert er nu door klimaatverandering?

- Zeespiegelstijging
- Extreem weer: droogte, stormen, overstromingen
- Biodiversiteitsverlies

Vraag 6

Welke lessen kunnen we leren van de rendierjagers over aanpassen aan klimaatverandering?

Voorbeelden:

- Flexibel zijn / je aanpassen aan je omgeving
- Weten hoe je leeft van wat er beschikbaar is
- Samenwerken in kleine groepen / reizen als nodig

Didactische tip

Laat leerlingen in tweetallen over de stelling discussiëren en argumenten noteren. Laat ze de kaart van de wereld bekijken om migratie visueel te maken.